

Przedmiotem badań w ramach niniejszego projektu będą wschodniorzymskie elity wojskowe od czasów Teodozjusza II (408–450) do Anastazjusza I (491–518), które ukazane zostaną w szerokim kontekście społeczno-politycznym. Temat, pomimo jego znaczenia dla badań nad późną starożytnością, nie został jeszcze w sposób satysfakcjonujący opracowany tak w literaturze polskiej, jak i obcojęzycznej. Z tego też względu uznajemy potrzebę jego podjęcia. W ramach projektu zamierzamy usystematyzować, a przede wszystkim uzupełnić i pogłębić wiedzę o wschodniorzymskich elitach wojskowych, a owocem naszych badań będzie opracowanie monografii, ukazującej je w sposób holistyczny.

Znaczenie cywilizacyjne badanego przez nas okresu jest nie do przecenienia. 110 lat pomiędzy objęciem panowania przez Teodozjusza II a śmiercią Anastazjusza I to zdecydowanie przełomowy moment w dziejach Europy, na który przypada upadek cesarstwa zachodniego, wyznaczający powszechnie uznawany koniec epoki starożytnej. Wschodniej części cesarstwa udało się uniknąć tego losu, mimo że również zmagano się z napięciami wewnętrznymi i najazdami barbarzyńców. Odpowiedź na pytanie dlaczego tak się stało i jaką rolę odegrały tu wojskowe elity stanowiąc będzie istotny element badań.

W naszych badaniach zdecydowaliśmy się zająć elitami wojskowymi, przede wszystkim z uwagi na ich wyjątkowe znaczenie w funkcjonowaniu państwa wschodniorzymskiego. W okresie, który będzie przedmiotem badań, spotykamy przypadki wodzów, takich jak Aspar, na tyle potężnych by osadzać własnych podwładnych na tronie cesarskim, jak Zenon, który sam przywdział purpurę, oraz Bazyliskos, który zdecydował się sięgnąć po nią zbrojnie. Nic dziwnego, że badana przez nas epoka obfitowała w intrygi i ostrą walkę polityczną w ramach wewnętrznie zróżnicowanej elity wojskowej. Te napięcia między wodzami umiejętnie rozgrywane były przez niektórych cesarzy, takich jak Teodozjusz II, Leon I czy Anastazjusz dla budowania swojej pozycji i realizowania własnych celów.

Nasze studium będzie miało nie tylko wymiar polityczny, ale zamierzamy zająć się kwestiami społecznymi. Niezwykle interesujący jest np. fakt, iż większość wodzów miała pochodzenie barbarzyńskie i odmienne wyznanie od przeważającej w cesarstwie ortodoksji. Pewnym paradoksem tego okresu jest fakt, że bezpieczeństwo chrześcijańskiego imperium jest pozostawione w rękach heretyków i pogan. Zamierzamy zatem przyjrzeć się literaturze tego okresu, zwłaszcza religijnej, starając się dojść, jak ta sytuacja wpływała na obraz tych ostatnich w dziełach autorów późnoantycznych.

Sądzymy, że wyniki badań przeprowadzonych w ramach projektu okażą się nie tylko ważne i inspirujące do dalszej dyskusji dla badaczy epoki, ale również przyciągną zainteresowanie szerszego kręgu odbiorców literatury historycznej. Nasze badania dotyczą bowiem cieszących się popularnością kwestii militarnych i społecznych, zaś przedstawione przez nas, dotychczas nieznanie polskiemu czytelnikowi wydarzenia i postaci mogą swoją barwnością i nietuzinkowością konkurować z niejednym przedstawieniem fikcyjnym.